islamda vasiyet

Manisa’dan okuyucumuz: “İslâm’ın vasiyet bırakma olayına bakışı nedir? Her Müslüman vasiyet yazıp bırakmalı mıdır? Böyle bir vasiyet bırakıldığında geriye kalanlar dinen bu vasiyeti yapmak zorunda mıdır?”

Vasiyet, sağlığında kendi sorumluluklarını bizzat yerine getirmekten aciz kalan kimsenin, bu sorumlulukların ifası için yakınlarının sağlığından yararlanması demektir. Başka bir ifadeyle, bize ölüm belirtileri geldiğinde, yapmak isteyip yapamadığımız işlerimizin yapılmasını veya takip edilmesini, hayatta olan yakınlarımızdan rica etmektir.

Üzerimizdeki kul hakkının ve Allah hakkının ödenebilir kısmının, bıraktığımız malın üçte biriyle ödenmesini vasiyet etmemiz vaciptir. Bıraktığımız malın üçte biri ile yerine getirilebildiği sürece, vasiyetimizi yerine getirmek varislerimiz üzerine de vaciptir. Eğer vasiyetimiz, malımızın üçte biri ile yerine getirilemiyorsa, vasiyetimizi yerine getirmek vârislerimiz üzerine vacip olmaz. Yerine getirirlerse iyi olur. Fakat maddî imkânları yoksa bizim vasiyetimizi yerine getirmeye zorlanamazlar.

Her Müslüman’ın mutlaka vasiyet yazıp bırakması şarttır denemez. Esas olan, kişinin mümkün mertebe kendi sorumluluklarını bizzat kendisinin üstlenmesi ve öldükten sonra geriye vasiyet konusu bir şey bırakmamasıdır. Fakat hayatın olumsuz sürprizleri bazen buna izin vermeyebilir. Ve vasiyet yapmak bir zorunluluk halini alabilir.

Her şeyi vasiyet konusu yapmamalıdır. Vasiyet konusu yapacağımız şey hüküm olarak farz şiddetinde olmalı ve geride kalanları sıkıntıya sokmayacak cinsten olmalıdır. Meselâ, mezarının şuraya değil, falan yere kazılması; namazının falanca tarafından kıldırılması; evinin falancaya satılması gibi yapılması imkân ve tercih meselesi olan işlerde bağlayıcı şekilde vasiyet bırakıp varislerin elini kolunu bağlamak doğru olmaz. Farz olmayan işlerin vasiyeti “Mümkünse…” gibi nezaket ifadeleriyle yapılmalı; imkân nisbetinde yapılmasının yeterli olduğu belirtilmelidir. Yapılamadığı takdirde geride kalanlara gönül koymamalıdır.

Konusu günah olan işleri vasiyet etmek günah olduğu gibi, böyle vasiyetleri yapmak da günahtır. Meselâ, falanca kişiyle asla konuşulmaması veya falanca kişinin öldürülmesi gibi günah şeyler vasiyet edilmişse, bu vasiyete uyulmaz.

Keza kişi sadece bedenen yapılan şahsî farzları vasiyet konusu yapamaz. Meselâ kazâ namazı olan birisi, bunun kendisi için kılınmasını varislerine bırakamaz. Bunun fidyesinin verilmesini de isteyemez. Çünkü namazda fidye yoktur. Kaza orucunun tutulmasını da vasiyet edemez.

Fakat kişi, malî olup kendi sağlığında yapmaya fırsat bulamadığıâ€“sıhhatinin bozukluğu sebebiyle ilgilenemediği—yükümlülüklerin yerine getirilmesini, yeterli derecede mal bırakmış olmak şartıyla, vasiyet edebilir. Yeterli derecede mal bırakmamışsa yaptığı vasiyetin yine bir anlamı olmaz.

Meselâ zekât borcu, oruç veya yeminle ilgili fidye borcu, hac borcu, kul borcu gibi malî borçlarının ödenmesini, eğer yeterli derecede mal bırakmışsa, vasiyet etmek vaciptir.

Ölenin bıraktığı malın üçte biriyle, yaptığı vasiyetleri yerine getirmek varisler üzerine vaciptir.